

Refondarea Uniunii Europene depinde de fiecare Stat și de fiecare Cetățean ***Reflecții pe marginea rolului României în raport cu Carta Albă privind Viitorul Europei***

Motto

"Este important ca noi să nu fim acuzați că am ratat proiectul UE și sansa istorică de a îl face să funcționeze"- Corina CREȚU, Comisar European pentru Politică Regională

"... într-un astfel de proces nu-i suficient să nu fi de acord, trebuie să vii cu idei, să vii cu propuneri și să spui cum vezi lucrurile. Sper ca România să scape de acest complex al periferiei și să se plaseze în centrul discuțiilor, venind cu idei, nu doar cu negații, cu ceea ce nu e de acord" - Dacian CILOȘ, fost Comisar European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Deși au existat destule anticipări și avertismente serioase cu privire la situația de necooperare și de impas în care se afundă, treptat, construcția europeană, procesul de adâncire al superficialității abordării și de instrumentalizare mercantilă al dezvoltării UE a continuat paradoxal și în ultimi ani.

În raport cu fostele provocări din trecut, au apărut amenințări mult mai palpabile și mai dureroase: de la expansiunea terorismului fundamentalist la marile deplasări de populații și de la criza demografică majoră din unele state europene la preferința pentru atacuri cibernetice și difuzia "războiului hibrid", promovat în mod constant de Kremlin, mai nou, în paradoxala conivență cu noul regim instalat, până la urmă, la Casa Albă.

Privind din unghiul de vedere al evoluțiilor și mai ales involuțiilor din societatea și din scena politică din România, în afara unei scurte perioade de politici reformiste, care a caracterizat per ansamblu anul 2016, am putut lesne constata ca în spațiul public autohton nu se manifestă nici apetit real, nici implicare constructivă în procesul de reflecție necesară privind reforma instituțională a Uniunii Europene și la relaționarea organismelor sale cu principalele politici publice și decizii luate la București. În mod practic, constatăm și după 10 ani de la aderare, că Statul Român pare în continuare dezavantajat nu doar de capacitatea de concretizare satisfăcătoare a propriilor angajamente și deziderate din partea societății civile responsabile, ci și chiar de o anumită „demisie morală” din partea unei mari părți a înseși elitelor decizionale și intelectuale din România, care nu obișnuiesc decât declamativ să se consulte reciproc sau să se implice în mod militant și proactiv în proiecte comune legate de re poziționarea României în raport cu proiectele fanion, la scară comunitară. Aceasta înseamnă că există, în fapt, câteva oaze de reflecție mai consistentă precum grupurile din jurul revistei "Sinteza" de la Cluj, a fostei reviste "A Treia Europa" de la Timișoara sau a unor publicații pronunțat "elitiste" din București.

Tocmai de aceea, în pofida gravității situației geo-economice și geo-politice, dinspre principalii factori de decizie din România parvin mesaje destul de anemice și confuzionante chiar ca orientare doctrinală și credibilitate testată în decursul ultimei perioade a procesului de integrare europeană. În continuare, predomină în societatea românească teoria complotului internațional contra României, prezentarea tendențioasă a Comisiei Europene drept Înalta Poartă sau chiar îndemnul la un revanșism simbolic prin adoptarea de legi care încălcă flagrant legislația comunitară la care România este parte.

Sumarizăm câteva dominante care pledează mai degrabă în favoarea fragilității și lipsei de persuasiune concretă din partea autorităților române referitoare la un angajament grav și sistematic în domeniul reinventării UE:

- absența unui model general și coerent de dezvoltare societală care să fie bazat, în mod ferm, pe tratatele și strategiile adoptate anterior;
- perpetuarea stagnării și a modelului formelor fără fond prin suprapunerea riscantă între auto-mulțumire și auto-suficiență arogantă (repliere spre interior în sfera publică la nivel intern) și, pe de altă parte, mimarea deschiderilor spre comunicare cu exteriorul (anatemizarea și întreținerea "mitului străinului" ca "țap ispășitor", simularea entuziasmului față de tendințe ale modelor occidentale);
- adâncirea dramatică a polarizărilor sociale și economice, care au apropiat tot mai mult România de regimurile ultra-populiste și falimentare din state precum Venezuela ori Republica Dominicană;
- pendularea intermitentă între bagatelizarea sau disprețuirea instituțiilor statului și predilecția pentru autoritarism și întreținerea unor false mituri asupra României ca Stat Providență;
- potențarea greu controlabilă atât a decalajelor de dezvoltare între regiunile românești, cât și a dezechilibrelor intra- și inter-sectoriale;
- dublarea crizei accentuate a valorilor și moralității publice, în special printr-un sistem încă contestat și obstaculat chiar de unii decidenți ai prevenirii și combaterii corupției, laolaltă cu o criză a credibilității și eficienței principalelor instituții aflate mai degrabă în concurență pe culoare paralele decât în proces de "dialog structurat";
- discontinuitatea reacțiilor societății civile și antagonizarea prin vasalizare a unei mari părți a organismelor mass-media, care conduc împreună la o încetinire a democratizării interne și o slabă inter-conectare cu procesele de reflecție la nivel UE.

Așadar, pe scurt, putem să reliefăm faptul că vocea României s-ar putea auzi mult mai convingător dacă ar putea dovedi și comensura o consistentă reducere a distanței dintre nivelul declarativ politic și cel deliberativ-pragmatic, mai ales dacă am decide să optăm de a merge în viitor mult mai aproape de așa-numitul nucleu dur al noii Europe și ne-am îndepărta concludent de derapajele "iliberale" ale statelor din Grupul Visegrad sau ale Bulgariei, tot mai filo-ruse. Aceasta ar presupune cel puțin demonstrarea unei opțiuni clare pentru cel puțin **abordarea pro-confederală** susținută în special de Germania și unii dintre aliații săi.

Ca decizii și măsuri interne, în favoarea re-credibilizării României în ajunul negocierilor pentru redefinirea structurării / reinventării Uniunii Europene, putem enumera cu titlul de **propuneri și recomandări**:

1. combaterea convingătoare, la nivel oficial, al haosului legislativ și a manipulării sale uneori rău intenționate chiar de autorități ale Statului Român;
2. fixarea unui angajament și calendar clar al aderării României în primul rând la spațiul Euro, dar și la alte organizații cu rol de barometru la nivel global, precum Organizația de Cooperare Economică și Dezvoltare;
3. sprijinirea așezării ierarhiilor valorice din societate, mai ales pe baza criteriilor de selecție (merit, competențe, abilități, moralitate, responsabilizare civică);
4. stabilirea regulilor clare de intercomunicare, transparentă între autorități, dar și în relațiile cu Societatea civilă, fără acceptarea unor conivențe și presiuni explicite ale unor culte religioase dominante în deciziile Statului Român;

5. trecerea la o "de-satrapizare", adică practicarea unei descentralizări administrative, regionalizări, depolitizări reale și pragmatice la nivelul autorităților publice în general;
6. menținerea unei monitorizări eficace asupra aplicării și respectării legislației comunitare spre a reduce în mod concludent numărul de proceduri considerate infracționale (*infringement*) de către Comisia Europeană și Curtea Europeană de Justiție;
7. mutarea accentului de pe stricta penalizare a corupției la nivel înalt pe componenta de recuperare accelerată a prejudiciilor produse și pe măsurile de alarmare rapidă și prevenție a posibilelor acte de corupție în timp util, nu la mulți ani după ce faptele s-au produs, iar pagubele, în mod realist, nu mai pot fi recuperate, iar faptuitorii să fie determinați să dovedească, în mod public, că își regretă, întra-devăr, faptele comise;
8. promovarea dezvoltării politicilor de dezvoltare regională și asigurarea unei egalități efective a șanselor sociale și profesionale ale cetățenilor fără actualele discriminări mascate sau explicite;
9. instituirea unui cadru flexibil și puternic de lobby (inter-) instituțional în favoarea României în raport cu principalele instituții de decizie din UE.

Așa cum am menționat anterior, în noua "eră Putin-Trump" în care am intrat, există și în România suficiente forțe oportuniste sau așa-numite "cozi de topor" care ar jubila dacă s-ar produce un blocaj complet al reformării UE și țara ar fi replasată într-o zonă de incertitudine și de penumbră în vederea revenirii sale în sfera de influență post-sovietică. În mod concret, pentru a împiedica acest scenariu nefast ar fi necesară atât o monitorizare și condiționare riguroasă a avantajelor social-economice oferite României, cât și corelarea acestora cu un mentorat mult mai pro-activ din partea statelor mult mai avansate pentru a păstra Statul Român în unul și același spațiu cu valori fundamentale comune.

Ce componente majore anume ar merita să susțină societatea civilă și mediul academic din România la nivel european pentru ca obiectivele agendei interne să se plieze cât mai bine cu tendințele de schimbare, regenerare și chiar reinventare a profilului/arhitecturii UE:

1. necesitatea depășirii logicii de tip concurențial și menținerea procesului de aprofundare a unificării europene sub presiunea eternă a abordării inter-guvernamentaliste;
2. combaterea prin politici publice și măsuri adecvate a umanitarismului aparent generos, dar în fapt doar generic și contra-productiv în raport cu fluxurile migratorii sau îmbătrânirea galopantă a populației europene, ceea ce este evident că alimentează întreaga gamă de discursuri paseiste, revanșate, retrograde sau chiar explicit reacționare;
3. în scopul întăririi rezistenței și coeziunii UE în noua perioadă de extinsie a politicilor protecționiste și fragmentariste, revederea Tratatului Constituțional de la Lisabona într-o perioadă rezonabilă de timp, pentru reluarea pe baze consolidate a proiectului demarat la Maastricht și generarea unei coerențe și identități constituționale comune arhitecturii UE, inclusiv prin inserarea mult mai explicită a unei componente civice în viitoarea Constituție Europeană;
4. desăvârșirea reformării interne a Parlamentului European, ca prim for legislativ, prin înființarea unei Camere independente a Cetățenilor, fără afiliere partinică, a unui Guvern European și prin extinderea competențelor Curții Europene de Justiție și a rolului Procurorului European Anti-Corupție;

5. realizarea unui echilibru dinamic explicit între prosperitate prin Piața Unică Europeană și drepturile sociale și cetățenești, în special printr-o transpunere mult mai susținută în practică a conceptelor derivate din dezvoltarea durabilă;
6. realizarea unui compromis inteligent și pragmatic între brațul birocratic al UE-Directoratele Generale ale Comisiei Europene și componenta destul de greoaie a deciziei la nivel politic, plasată la nivelul Comisarilor Europeni și parțial al grupurilor dominante din Parlamentul European;
7. stabilirea unui mecanism coerent, suplu, dar imperativ de consultare și cooperare consolidată între parlamentele naționale și Parlamentul European, precum și între curțile constituționale ale Statelor Membre, apt să reducă treptat din virulența discursurilor extremiste și din ineficacitatea economică a unor lideri politici populiști;
8. reconfigurarea rolului de diapazon financiar din partea Băncii Centrale Europene în special pentru îmbunătățirea și armonizarea sistemului de guvernanță financiar-bancară, implicit imprimarea unui climat și tratament mai echitabil pentru economiile / finanțele statelor mai fragile și necorelate, până în prezent, la spațiul Euro;
9. definitivarea unui concept realist și unitar de securitate europeană, mai ales prin scăderea dependenței față de sprijinul Statelor Unite și aprofundarea unui sistem de alarmare rapidă în raport cu toate tipurile de criză și conflicte la nivel internațional;
10. simplificarea regulilor și procedurilor hiper-birocratice, în special în cazul gestionării programelor cu fonduri europene, precum și reducerea cheltuielilor excesive și a lipsei de eficiență a unor instituții considerate de publicul larg, drept prea costisitoare și "antipatice", mai ales Parlamentul European;
11. refondarea întregului sistem educațional european pe coordonatele cultivării valorilor universale și a pluralismului / coexistenței mai multor "concepții asupra binelui și răului", inter-culturalității și laicității statului, precum și adoptarea de politici și măsuri de educație alternativă continuă și de stimulare a activităților culturale menite să întărească "patriotismul constituțional" comunitar, precum și simbolistica unui brand comun pentru întreaga Uniune Europeană;
12. angajarea substanțial mai bine fundamentată pragmatic a fondurilor în favoarea țărilor în curs de dezvoltare, în scopul prevenirii agravării decalajelor social-economice, a fluxurilor migratorii și a traficului ilegal de persoane.

În această etapă mai mult decât dificilă și frământată, nu numai că România are nevoie mai mult decât vreodată de "mai multă Europă", dar aceasta apartenența la UE este văzută tot mai mult, între timp, ca un fel de "ultim scut" în raport cu unele tendințe economice hiper-concurențiale, dar necorelate cu doctrina drepturilor omului. În pofida tuturor neajunsurilor și imperfecțiunilor, ca și în alte etape de răscruce destinul transformării în bine a României va depinde în mod sensibil de capacitatea sa de a renunța la rolul mimării reformelor sau implicării pur declarative. Doar asemenea schimbări ar putea conduce la o "europenizare" în profunzime, la ieșirea dintr-o condiție "post-patriarhală" și provincialistă, propulsând-o mai aproape de ritmul impus de "nucleul dur" UE. În final, aceasta ar presupune, evident, nu doar exersarea unor abilități semnificative în procesul negocierilor ce vor urma, ci și sacrificii de asumate, începând cu elitele politice și intelectuale, dar implicând manifestarea unei noi dimensiuni civice la nivelul întregii societăți.

© Text elaborat și propus spre consultare de către Sever AVRAM - Președinte Executiv EUROLINK-Casa Europei, în vederea formulării Apelului de la finele Mesei Rotunde (23 martie 2017)